

SET PRABOT PAWON ADHEDHASAR MAKNA REFERENSIAL

Andi Susilo

12020114238

Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah FBS Universitas Negeri Surabaya (Andisusilo1922@gmail.com)

Surana

Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah FBS Universitas Negeri Surabaya

Abstrak

Set Prabot Pawon Adhedhasar Makna Referensial minangka panggolongan barang-barang ing pawon kang nduweni eneran. Panggolongan kasebut nduweni kalungguhan kang wigati tumrap panguripane manungsa. Set minangka pasinaon kanggo merang barang-barang adhedhasar jinis, sipat, lan panganggone. Perangan - perangan kasebut saka wilayahe teges sajrone ilmu semantik. Set kalebu sesambungan paradigmatic. Anane panggolongan kasebut bisa nggampangake manungsa kanggo mbedakake saha mangerteni piguna saka prabot pawon kang durung dingerteni sadurunge.

Adhedhasar panliten ing ndhuwur, punjere panliten yaiku: 1) Apa wae golongan prabot pawon adhedhasar makna referensial, lan 2) Kepriye sesambungan paradigmatic. Dene tujuwane panliten iki yaiku, njlentrehake golongane prabot pawon adhedhasar makna referensial lan njlentrehake sesambungan paradigmatic.

Panliten ngenani prabot pawon adhedhasar makna referensial iki nggunakake metodhe deskriptif kualitatif. Sumber dhata panliten iki yaiku arupa wawancara karo pawongan kang mangerteni prabot pawon. Dene teknik sing digunakake kanggo nglumpukake dhata yaiku teknik semak sing diperang dadi lima, yaiku sadhap, semak libat cakap, semak bebas cakap, rekam, lan teknik cathet saliyané iku uga nduweni sipat njlentrehake utawa ngandharake kanthi cara analisis merang lan nuduhake barang. Panliten iki ora mung njlentrehake jinise prabot pawon adhedhasar makna referensial, ananging uga nganalisis supaya luwih cetha anggone merang saha nyinaoni apa kang ditegesi makna referensial mligine ngenani barang, lan apa wae barang sing bisa digawe titikan kanggo ngandharake makna referensial

Panliten ngenani prabot pawon adhedhasar makna referensial iki nduweni sipat deskriptif amarga ditindakake utawa diandharake adhedhasar fakta utawa wantah yaiku makna kang sabeneré. Teori kang digunakake sajrone panliten iki yaiku perangan sak wilayah teges sajrone ilmu semantik kang diandharake Pateda lan makna kang langsung marang kasunyatan, kedadeyan, barang, tandha, ciri, lan sapanunggalé. Makna referensial yaiku makna kang langsung tumuju marang tembung kang dikarepake, utawa maknane ana sesambungane kalawan kasunyatan lan wis disarujuki ing bebrayan.

Asile panliten sing sepisan yaiku golongane set prabot pawon iku apa wae lan kepriye sesambungan paradigmatic. Kamangka cacahé prabot pawon kasebut uga akeh, ana panliten iki panulis ngandharake saha nganalisis prabot pawon kurang luwih cacahé ana 75. Saka dhata-dhata kang wis diandharake mau banjur diperang adhedhasar jinis saha wujud, lan pangango saha bakale. Kabeh perangan mau dikarepake supaya panulis bisa gampang anggone analisis saha pamaca bakale ngerti kepriye kang dimaksud ana panliten iki mau.

Tembung-tembung sing wigati: Set prabot pawon adhedhasar makna referensial, lan sesambungan paradigmatic.

PURWAKA

Set minangka sesambungan karo bab ngenani teges. Set iku nuduhake jinise sipat sesambungan paradigmatik. Saliyane Set ing kene nggolongake samubarang sing ana sajrone papan panggonan, uga bisa ngerteni babagan kagiyatan, kaanan lan solah bawa sing ana ing sawijine panggonan kasebut.

Banjur sadurunge ngerti jinise parobot pawon adhedhasar makna referensial, kudu ngerti apa kang ditegesi makna referensial kasebut. Makna referensial uga bisa kasebut label, kang ana sajrone pamikiran manungsa gawe nuduh apa kang dikarepake. Minangka label utawa julukan, makna iku tumeka amarga ana rasa eling ing sajrone pengamatan marang kasunyatan lan nggawe dudutan kang sakabehe kanthi cara subjektif.

Miturut Chaer (2007:291) tembung utawa leksem kang bisa kasebut makna referensial menawa ana referens utawa acuan tembung tembung kayata jaran, gambar, abang bisa klebu salah siji tembung kang duweni makna referensial amarga ana acuane ing kasunyatan, sawalike iku tembung-tembung kayata lan, utawa, lan karena yaiku salah siji tembung kang ora duweni referen utawa dudu makna referensial.

Pateda, (1989:67) ngandharake menawa makna referensial yaiku makna kang langsung duweni gegayutan marang acuan kang digunakake dening leksem. Pateda (2010:125) ing sajrone buku uga njlentrehake menawa referen utawa eneran bisa wae tembung aran, kedadean, utawa kasunyatan. Referen yaiku samubarang kang diener dene pralambang. Dadi, menawa salah siji pawongan ngomongake kali, mula kang ditunjuk dene pralambang kasebut bisa digayutake marang eneran

Sawise ngerti apa kang diarani makna referensial ing ngisor iki bakal diandharake ngenani makna referensial awujud barang mligine ngenani prabot pawon. Prabot pawon minangka samubarang kang digunakake kanggo nyengkuyung panguripane manungsa ing ngalam donya. Tanpa piranti-piranti kaya mangkono manungsa ora bisa urip kanthi sampurna. Parobot pawon klebu jinise barang sing bisa ditegesi kanthi makna referensial.

Barang iku cacah ora mung sithik. Mula saka iku diperang adhedhasar jinis, golongan, saha panggonane. Yen digolongake miturut panggonane, jinise prabot pawon iki wis nuduhake panggonan, banjur sawise kui bakal dianalisi miturut jinis lan golongane. Menawa barang ora diperang kanthi dhasar-dhasar kasebut asile bakal ngglambar lan kurang cetha. Mula panliti migunakake prabot pawon supaya pamaca luwih gamblang anggone nyinaoni ngenani makna referensial kasebut.

Adhedhasar andharan ing ndhuwur bisa diperang dadi rong perkara yaiku: 1. Apa wae golongane prabot pawon

adhedhasar makna referensial, 2. Kepriye sesambungan paradigmatike?

Dene tujuane panliten yaiku : Njlentrehake utawa ngandharake golongane prabot pawon adhedhasar makna referensial,, lan njlentrehake sesambungan paradigmatike

TINTINGAN KAPUSTAKAN

Panliten ngenani referensial sejatine wis nate ditindakake sajrone makalah Semantik dening Agung Bahroni (2013) kanthi irah-irahan Makna Arane Pakaryan adhedhasar Kang Diener. Faisal Dony Kus Saputro (2013) kanthi irah-irahan Set Sanjatane Wayang kang njlentrehake arane sanjatane wayang kanthi jangkep. Banjur dening Daramawan (2013) Set Keris nuduhake golongane keris awit saka piguna saha jinise keris. Ana sawijine skripsi Aris Bagus Setiawan (2013) Set Ngenani Solah Bawane Tangan . Lan dening Heni Prastyoningsih (2009) kanthi irah-irahan Makna Referensial. Makna referensial lan set kang ditemokake ana ing makalah lan skripsi kasebut kurang gamblang, amarga ora ditegesi lan diperang adhedhasar jinis, golongan, lan panggonan. Saha ing makalah kasebut perangane mung diperang adhedhasar pakaryan lan tembung aran. Kamangka referensial iku bisa diperang dadi akeh kayata barang, sipat, lan kedadean uga minangka perangane makna referensial.

Adhedhasar andharan ing ndhuwur bisa dijangkepi yen referensial uga bisa diperang adhedhasar wujud barang utawa piranti. Dadi yen mung diperang kaya andharan ing ndhuwur asile uga durung pesthi lan isih angel dingerteni dening para pamaca. Mula saka iki ing panliten iki bakal diandharake ngenani jinise prabot pawon adhedhasar makna referensial. Supaya kabeh bisa negesi apa sejatine makna referensial kasebut.

Makna referensial uga bisa kasebut label, kang ana sajrone pamikiran manungsa gawe nuduh apa kang dikarepake. Minangka label utawa julukan, makna iku tumeka amarga ana rasa eling ing sajrone pengamatan marang kasunyatan lan nggawe dudutan kang sakabehe kanthi cara subjektif.

Miturut Chaer (2007:291) tembung utawa leksem kang bisa kasebut makna referensial menawa ana referens utawa acuan tembung tembung kayata jaran, gambar, abang bisa klebu salah siji tembung kang nduweni makna referensial amarga ana acuane ing kasunyatan, sawalike iku tembung-tembung kayata lan, utawa, lan karena yaiku salah siji tembung kang ora nduweni referen utawa dudu makna referensial.

Pateda, (1989:67) ngandharake menawa makna referensial yaiku makna kang langsung nduweni gegayutan marang eneran kang digunakake dening leksem. Pateda (2010:125) ing sajrone buku uga

njlentrehake menawa referen utawa acuan bisa wae tembung aran, kedadean, proses, utawa kasunyatan. Referen yaiku samubarang kang dituju dene pralambang. Dadi, menawa salah siji pawongan ngomongake kali, mula kang ditunjuk dene pralambang kasebut bisa digayutake karo eneran.

Suwandi (2008:75), makna referensial ngandharake ngenani makna kanthi cara langsung tumuju samubarang, bisa awujud samubarang kang nyata, kedadean, proses, tandha, ciri, lan sapanunggale. Makna referensial yaiku makna kang langsung tumuju marang tembung kang dikarepake, utawa maknane ana sesambungane klawan kasunyatan lan wus disarujuki ing bebrayan. Miturut Djajasudarma (1999: 24), gegayutan referensial yaiku gegayutan kang ana ing antarane tembung lan sanjabane basa kang ditujokake dening kang ngucap.

Saka andharan ing ndhuwur wus cetha pamerange makna referensial isih akeh salah sawijine barang. Barang uga klebu piranti utawa prabot kang bisa ngandharake utawa njlentrehake ngenani makna referensial kasebut. Dadi ing kene prabot pawon minangka eneran karo nuduhake makna utawa tegese barang kasebut adhedhasar makna referensial.

Set Prabot Pawon Adhedhasar Makna Referensial

Prabot Pawon minangka eneran kanggo medharake apa sejatine makna referensial kasebut. Prabot pawon bisa klebu barang utawa tembung aran uga bisa klebu piranti. Prabot pawon kasebut uga bisa diperang kayata perangan barang yaiku adhedhasar sipat, wujud, jeneng, lan pigunane. Supaya bisa ngerti luwih gamblang maneh apa kui makna referensial. Perangan kasebut diandharake amarga cacahé barang adhedhasar prabot pawon kasebut ana ing donya akeh lan supaya masyarakat bisa ngerti prabot pawon apa wae kang bisa sinebut makna referensial. Mula supaya luwih gamblang maneh Prabot pawon iki diperang dadi loro yaiku jinis lan golongan.

Titikane Set Prabot Pawon Adhedhasar Makna Referensial

Set Prabot Pawon Adhedhasar Makna Referensial bisa dititiki adhedhasar jinis samubarang. Kayata barang ing kene bisa klebu referensial amarga nduweni eneran lan ana gunane. Miturut Suwandi (2008:75), makna referensial ngandharake ngenani makna kanthi cara langsung tumuju samubarang, bisa awujud samubarang kang nyata, kedadeyan, barang, tandha, sipat, lan sapanunggale. Makna referensial yaiku makna kang langsung tumuju marang tembung kang dikarepake, utawa maknane ana sesambungane kalawan kasunyatan lan wis disarujuki ing bebrayan. Tuladhane yaiku “panci” kanthi cara langsung pamikiran manungsa tumuju marang apa iku kang diarani panci, kepriye bisa dijenengake panci lan kepriye tembung panci kasebut bisa ana. Dadi ana proses

pemaknaan antarane tembung panci lan barang kang arupa piranti kang digunakake kanggo nyengkuyung pakryane manungsa. Barang kasebut bisa klebu makna referensial iku gumantung sapa kang menahi lambang lan gumantung saka proses menahi teges lan adhedhasar miturut apa. Ana saperangan basa kang menahi lambang adhedhasar bentuk lan gunane. Miturut bentuke kayata rodha dijenengake rodha amarga bentuke loro ning padha.

Set Prabot Pawon Adhedhasar Makna Referensial uga bisa klebu jinising tembung. Amarga dhasare referensial iku nyinaoni tetembungan. Barang bisa klebu tembung aran amarga barang uga nuduhake jinisng barang. Ananging tembung aran ora bisa klebu barang, aran nduweni teges kang jembar luwih mbeber lan ananging yen barang nduweni cakupan kang luwih ciut.

Makna iki nalika dititiki saka tegese Set Prabot Pawon Adhedhasar Makna Referensial klebu teges wantah amarga ora bisa ditegesi liya. Kayata kursi ora bisa ditegesi meja lan gunane kursi ya gawe lingguh ora ana guna liyane.

Pamerange Set Prabot Pawon Adhedhasar Makna Referensial

Prabot pawon adhedhasar makna referensial uga klebu barang iki bisa kaperang adhedhasar sipat, jeneng, lan pigunane. Kaya kang diandharake dening Padmosoekotjo (1987:108) ngandharake tembung aran iku tembung kang mratelakake arane barang-barang kang mawa wujud lan barang-barang kang tanpa wujud. Golngane arane barang kang mawa wujud yaiku arane manungsa, arane kewan, arane tetuwuhan, lan arane prabot omah-omah. Saka andharan kasebut bisa didudut yen barang bisa diperang adhedhasar jinis, sipat lan pigunane. Supaya bisa ngerti luwih gamblang maneh apa kui makna referensial. Perangan kasebut diandharake amarga cacahé prabot pawon iku akeh lan supaya masyarakat bisa ngerti barang-barang apa wae kang bisa sinebut makna referensial bisa diperang lan digolongake dhewe-dhewe kayata jenis lan gunane.. Pamerange kaya ing ngisor iki.

Pamerange Prabot Pawon Adhedhasar Jenenge

Jeneng minangka sawijine sarana kang paling gampang kanggo negesi makna referensial. Amarga kanthi anane jeneng uga ana eneran. Dadi jeneng sarana kang paling pas kanggo medhar lan ngandharake apa sejatine makna referensial. Padmosoekotjo (1987:108) ngandharake golngane arane barang kang mawa wujud yaiku arane manungsa, arane kewan, arane tetuwuhan, lan arane prabot omah-omah. Saka andharan kasebut wis katon yen prabot pawon kasebut bisa diperang adhedhasar jenenge.

Pamerange prabot pawon adhedhasar jeneng bisa digunakake kanggo merang, eneran kang digunakake kanggo nuduhake arane barang kang wus disarujuki dening masyarakat. Tuladhane serbet meja, meja mangan.

Ing tuladha mau bisa kagolong referensial amarga nduweni eneran. Eneran kang dimaksud yaiku minangka tandha utawa lambang kanggo nuduhake apa gunane barang kasebut.

Pamerange Prabot Pawon Adhedhasar Panganggone

Panganggone barang uga nuduhake apa gunane barang kasebut minangka saran kanggo nyengkuyung uripe manungsa ana ing ngalam donya. Tanpa migunakake piranti utawa barang kang diunakake manungsa ora bisa nglakoni urip ing bebrayan. Padmosoekotjo (1987:109) ngandharake arane bala pecah kaya ta piring, gelas, cangkir. Arane gegaman kayata tumbak, pedhang, wedhung. Arane barang cuwer yaiku banyu, lenga, tir. Kabeh barang iku nduweni piguna miturut bentuk lan golongane. Pamerange prabot pawon adhedhasar panganggone uga bisa didadekake kanggo merang makna referensial. Amarga prabot ing kene nduweni eneran yaiku minangka piranti kang digunake kanggo manekawarna kagiyatan utawa piranti kang digunakake kanggo nyengkuyung pakaryane manungsa.

Pamerange Prabot Pawon Adhedhasar Sipate

Pamerange prabot pawon adhedhasar sipat bisa diperang miturut sing bisa dietung lan sing ora bisa dietung. Lan miturut wujud lan orane. Sabanjure uga ana para ahli kang ngandharake ngenani pamerange makna referensial adhedhasar sipatyaiku Miturut Suwandi (2008:75), makna referensial ngandharake ngenani makna kanthi cara langsung tumuju samubarang, bisa awujud samubarang kang nyata, kedadeyan, barang, tandha, sipat, Miturut barang sing bisa dietung yaiku wajan, solet, kenceng, lan tlenan. Sing ora bisa dietung yaiku uyah, gula.

Wis katon saka andharan ana ing ndhuwur makna referensial yaiku eneran kanggo nuduhake barang mligine prabot pawon kang dadi perangan.

Pamerange Prabot Pawon Adhedhasar Bakale

Pamerange Prabot Pawon Adhedhasar Bakale minangka sawijine pamerange barang supaya bisa digolongake lan diwedhar siji baka siji. Padmosoekotjo (1987:109) uga ngandharake arane barang atos kayata watu, wesi, tembaga, lan sapanunggalane. Saka jlentrehan kasebut mula bisa merang prabot pawon adhedhasar bakale. Pamerange adhedhasar bakale iki ana amarga barang mligine kang ana ing pawon iku bakale ora mung siji tuladhane ana barang kang bakale saka lemah, ana barang kang bakale saka watu, ana barang kang bakale

saka kayu lan ana barang kang bakale saka wesi. Yen ta di diperang maneh bisa luwih amba lan angel dingerteni tuladhane wesi wae ora mung siji ana kang bakale saka tembaga, ana kang saka perak lan sapanunggalane. Dadi perangan iki nuduhake perangan supaya barang kasebut bisa dianalisis lan digolongake kanthi cetha.

Sesambungan Paradigmatik Set Prabot Pawon Adhedhasar Makana Referensial

Sesambungan paradigmatik yaiku gayutan antarane unsur-unsur basa kang manggon ana sawijine klas kang bisa nyulahi antara siji lan sijine. Bisa disulahi amarga tembung-tembung kang diset sajrone perangan kasebut mau digunakake lelandhesan kang padha. Bisa dideleng sesambungan paradigmatik iku sesambungan kanthi lelandhesan kang gumathok ateges sesambungan kasebut nduweni gegayutan antara siji lansijine. Sesambungan paradigmatik minangka sesambungan ing semantik, set minangka perangan saka sawijine wilayah teges. Miturut Chaer (2009:113) ngandharake yen sesambungan paradigmatik minangka sawijine sipat sesambungan utawa gegayutane antarane tembung-tembung kang awujud vertical yaiku kang nuduhake sawijine arah sejajar utawa saka ndhuwur menyang mangisor.

METODHE PANLITEN

Saben panliten nduweni cara lan tehnik kang beda kanggo nemtokake asile panliten. Kabeh mau gumantung cara migunakake metode panliten kasebut. Djajasudarma (1993:3) ngandharake yen metodhe panliten mujudake piranti, prosedur, lan tehnik kanggo nlliti objek sing dipilih dening panliti. Panliten sing nggunakake metodhe kualitatif tegese panliten iku nggunakake cara tartamtu kanggo ngasilake dhata dheskriptif sing wujud tembung kang ditulis utawa kanthi lisan saka manungsa. Sajrone panliten kualitatif metodhe sing digunakake yaiku wawancara, pengamatan, lan metodhe dokumentasi.

Panliten iki nggunakake metodhe dheskriptif kualitatif. Sudaryanto (1993:62) ngandharake dheskriptif kualitatif yaiku panliten sing nengenake kanyatan utawa tandha-tandha empiris sing urip sajrone pribadine pamicara. Panliten kualitatif iki migunakake cara kang langsung tumuju marang lapangan, saha nyatet lan nyawang kasunyatan kang ana ing lapangan kasebut. Kanthi ancangan dheskriptif kualitatif, panliten iki dikarepake bisa oleh gegambaran sing cetha lan gamblang saliyane iku uga bisa njlentrehake utawa ngandharake kanthi cara analisis merang lan nuduhake barang. Panliten iki ora mung njlentrehake jinise prabot pawon adhedhasar makna referensial, ananging uga nganalisis supaya luwih cetha anggane merang saha nyinaoni apa kang ditegesi makna referensial mligine ngenani barang, lan apa wae barang sing bisa digawe titikan kanggo ngandharake

makna referensial. Panliten ngenani prabot pawon adhedhasar makna referensial iki nduweni sipat deskriptif amarga ditindakake utawa diandharake adhedhasar fakta utawa wantah yaiku makna kang sabenero. Miturut Suwandi (2008:75), makna referensial ngandharake ngenani makna kanthi cara langsung tumuju samubarang, bisa awujud samubarang kang nyata, kedadeyan, barang, tandha, ciri, lan sapanunggal. Makna referensial yaiku makna kang langsung tumuju marang tembung kang dikarepake, utawa maknane ana sesambungane kalawan kasunyatan lan wis disarujuki ing bebrayan.

Ubarampe Panliten

Ubarampe kang dibutuhake sajrone panliten yaiku ngenani dhata lan sumber dhata panliten, lan instrumen panliten. Luwih cethane ngenani dhata panliten, sumber dhata panliten, lan instrumen panliten bakal dijlentrehake ing ngisor iki.

Sumber Dhata Lan Dhata

Sumber dhata minangka sumber kang digoleki kanggo nemtokake dhata kang digunakake kanggo panliten. Sumber dhata minangka perangan kang penting tumrap panliten amarga tanpa ana sumber dhata kabeh panliten kasebut ora bisa nyata. Sumber dhata sajrone panliten iki saka asil wawancara saka para ahli sing ngerteni babagan prabot pawon.

Dhata sajrone panliten iki saka asile wawancara yaiku arupa ukara saka pacaturan karo ahli. Dhata kasebut wis kasil dicatet sawise nyemak saha ngrekam pacaturan kang kalangsung. Sabanjure bisa diperang lan digolongake miturut klase nggunakake panggolongan paradigmatik.

Instrumen Panliten

Instrument panliten yaiku piranti kang digunakake nalika nindakake panliten utawa ngumpulake data. Instrumen panliten digunakake supaya method-methode kang digunakake sajrone panliten cocog lan trep. Instrumen kasebut sing digunakake yaiku instrument utama lan panyengkuyung. Panliti minangka pawongan kang nggoleki lan ngolah data kanthi dewe sing diarani instrumen utama. Lan instrumen panyengkuyung kayata laptop, hp kang digunakake kanggo ngrekam aktivitas kang dilakoni minangka ngenekake cecaturan.

ANDHARAN LAN JLENTREHAN

Dhata-dhata sing wis diklumpukake banjur diandharake lan dijlentrehake adhedhasar jinis barang. Dhata sing sumbere saka sakabehe barang ana ing pawon utawa uga bisa kasebut piranti. Prabot pawon adhedhasar makna referensial uga kalebu barang iki bisa kaperang adhedhasar sipat, jeneng, lan pigunane. Supaya bisa ngerti

luwih gamblang maneh apa kui makna referensial. Perangan kasebut diandharake, amarga cacah prabot pawon iku akeh lan supaya masyarakat bisa ngerti barang-barang apa wae kang bisa sinebut makna referensial bisa diperang lan digolongake dhewe-dhewe kayata jenis lan gunane bakal diandharake saha dijlentrehake ana bab iki.

Pamerange Prabot Pawon Adhedhasar Jenenge

Jeneng minangka sawijine sarana kang paling gampang kanggo negesi makna referensial. Amarga kanthi anane jeneng uga ana eneran. Dadi jeneng sarana kang paling pas kanggo medhar lan ngandharake apa sejatine makna referensial. Pamerange prabot pawon adhedhasar jeneng bisa digunakake kanggo merang, eneran kang digunakake kanggo nuduhake arane barang kang wus disarujuki dening masyarakat. Tuladhane serbet meja, meja mangan.

Ing tuladha mau bisa kagolong referensial amarga duweni eneran. Eneran kang dimaksud yaiku minangka tandha utawa lambang kanggo nuduhake apa gunane barang kasebut.

Tuladha :

	Arane Barang	Katerangan
a) A	Meja mangan	Barang kang digunakake gawe mangan biasane meja mangan kasebut panggonane ane pawon utawa ruwangan khusus gawe mangan. Katrangan: Barang yang digunakan untuk makan dan sering kali meja makan berada di dapur atau ruangan untuk berkumpul saat makan.
b) B	Rak piring	Piranti kang digunakake gawe nata piring lan piranti-pirantu gawe mangan utawa nyengkuyung pakaryane manungsa mligine ana ing pawon. Bakale ana kang saka aluminium utawa saka kayu kang ditata dhewe. Katrangan: Alat yang digunakan untuk menata piring dan alat atau benda-benda

		yang digunakan untuk membantu pekerjaan manusia di dapur. Bahan yang digunakan bisa terbuat dari aluminium ataupun kayu yang ditata sendiri.
c) C	Taplak meja	Piranti kang digunakake kanggo menahi lemeking meja. Katrangan: Alat yang digunakan untuk memberi alas meja
d) D	Sendok teh	Piranti kang digunakake gawe nyendhok mligine nyendhok banyu bakale saka wesi ana kang saka plastik lan ana uga kang bakale saka wesi Katrangan: Alat yang digunakan untuk mengambil air the atau dengan menyeduh teh atau pun air dengan sendok
e) E	Sendok mangan	Piranti kang digunakake gawe nyendhok sega. Senajan memper karo sendok the ananging sendok sega luwih gehe tinimbang sendok teh. Katrangan: Alat yang digunakan untuk mengambil nasi dipiring. Meskipun bentuknya hampir sama dengan sendok teh, akan tetapi lebih besar dari pada sendok teh.
f) F	Serbet meja	Piranti kang digunakae gawe ngelapi utawa nyerbeti meja. Biasane wujud kain cilik gedhene memper karo saputangan. Ananging akeh pawongan kang gawe serbet saka sembarang kain

		Katrangan: Alat yang digunakan untuk membersihkan atau mengelap meja. Bentuknya kain kecil lebarnya hampir sama dengan sapu tangan. Akan tetapi banyak sebagian orang membuat lap meja ini dengan sembarang kain.
g)	Tutup gelas	Piranti iki digunakake kanggo nutupi gelas. Ana kene dikarepake supaya banyu kang ana ing gelas kasebut ora kena reged, ananging saliyane kanggo nutupi saka reged tutup gelas digunakake supaya banyu ora gampang adhem. Biasane tutup gelas bakale saka plastik. Katrangan: Alat ini digunakan untuk memberi tutup padha gelas. Hal ini diharapkan supaya air didalam gelas tidak terkena kotoran, selain untuk menutupi dari debu tutup gelas digunakan agar air dalam gelas tidak gampang dingin. Bahan ini terbuat dari plastik.

Ing tuladha mau bisa kagolong referensial amarga duweni eneran. Eneran kang dimaksud yaiku minangka tandha utawa lambang kanggo nuduhake apa gunane barang kasebut. Barang utawa prabot kang digunakake adhedhasar jenenge yaiku akeh banget cacahé mula digawe table supaya para pamaca bisa ngerteni apa kang dikarepake panulis.

Piranti Gawe Masak

Yen dideleng saka gunane prabot pawon kang digunakake kanggo masak nduweni perangan kang akeh banget. Prabot pawon kasebut ora mung awujud piranti kang digunakake kanggo olah-olah wae.

4.5 Piranti Gawe Nyidhuk

1)	Piranti gawe nyidhuk	
2)	Siwur	piranti kanggo nyidhuk banyu. Biasane piranti iki digawe saka plastik supaya luwih gampang sah ora gampang pecah. Katrangan: Alat yang digunakan untuk mengambil air. Biasannya alat ini terbuat dari plastik supaya lebih mudah dan tidak mudah pecah.
3)	Beruk	piranti kanggo nyidhuk beras ing karung. Beruk iki bisa saka kulite klapa utawa bathok ana uga kang nggawe beruk saka plastik. Katrangan: Alat ini digunakan untuk mengambil beras yang berada di karung. Beruk biasannya terbuat dari kulit kelapa akan tetapi ada juga yang membuat beruk dari plastik.
4)	Irus	piranti kanggo nyidhuk janganan ana manci utawa kenceng. Irus ana kang bakale saka kayu, plastik lan ana kang saka beling. Katrangan: Alat ini digunakan untuk mengambil sayur yang sudah masak di panic. Irus ada yang terbuat dari kayu, plastik, da nada

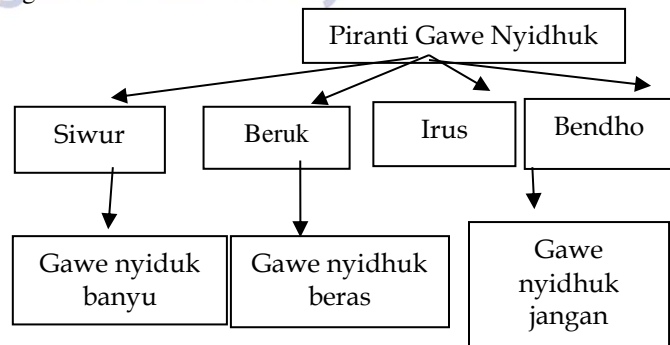
		juga yang terbuat dari sejenis piring.
5)	Bendho.	

Yen dideleng saka gunane prabot pawon kang digunakake kanggo nyidhuk nduweni perangan kang akeh banget. Prabot pawon kasebut ora mung awujud piranti kang digunakake kanggo njupuk samubarang kang digunakake kanggo nyengkuyung pakaryane manungsa kang ana pawon.

4.5.1 Sesambungan Paradigmatik

Set prabot pawon adhedhasar panganggone iku akeh banget cacahé salah sawijine yaiku piranti kang digunakake gawe nyidhuk. Sajrone perangane piranti gawe nyidhuk kasebut minangka sawijine perangan saka pamerange set prabot pawon adhedhasar panganggone. Piranti gaw nyidhuk iku ya akeh warga utawa golongané. Ana kene bakal diandharake lan dianalisi kanthi gunane lan diwedhar adhedhasar sesambungan paradigmatik, sesambungan hiponim, sesambungan hipernim, lan sesambungan kohiponim.

Sesambungan paradigmatik yaiku gayutan antarane unsur-unsur basa kang manggon ana sawijine kelas kang bisa nyulahi antara siji lan sijine. Bisa disulahi amarga tembung-tembung kang diset sajrone perangan kasebut mau digunakake lelandhesan kang padha. Bisa dideleng sesambungan paradigmatik iku sesambungan kanthi lelandhesan kang gumathok ateges sesambungan kasebut nduweni gegayutan antara siji lansijine. Sesambungan paradigmatik minangka sesambungan ing semantik, set minangka perangan saka sawijine wilayah teges. Sesambungan paradigmatik minangka sawijine sipat sesambungan utawa gegayutane antarane tembung-tembung kang awujud vertikal yaiku kang nuduhake sawijine arah sejajar utawa saka ndhuwur menyang mangisor. Yen durung ngerti bakal dicethakake ana tabel ngisor iki.

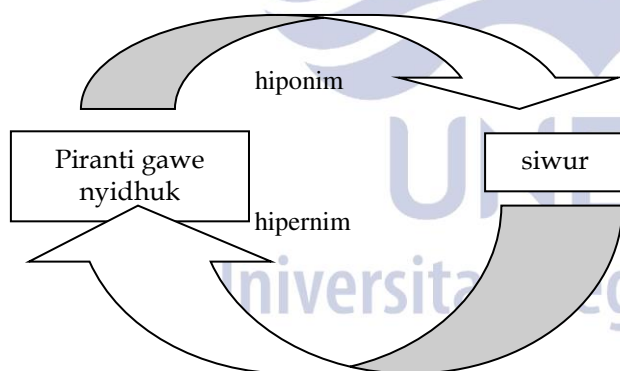

Kang dikarepake ana table ana ndhuwur yaiku ngenani piranti gawe nyidhuk iku uga bisa diperang dadi

saperangan piranti kayata siwur , beruk, irus, bendho. Samubarang utawa piranti kasebut nduweni piguna kang beda-beda kayata kang wis diandharake ana ndhuwur yaiku piranti kanggo nyidhuk banyu. Biasane piranti iki digawe saka plastik supaya luwih gampang sah ora gampang pecah. Beruk, piranti kanggo nyidhuk beras ing karung. Beruk iki bisa saka kulite klapa utawa bathok ana uga kang nggawe beruk saka plastik. Irus, piranti kanggo nyidhuk janganan ana manci utawa kenceng. Irus ana kang bakale saka kayu, plastik lan ana kang saka beling.

4.5.2 Sesambungan Hiponimi

Sawise diandharake ngenani sesambungan paradigmatiske banjur diandharake ngenani hiponim, hipernim, lan kohiponim prabot pawon adhedhasar panganggone mligine piranti kang digunakake kanggo nyidhuk. Hiponimi yaiku sesambungan sajrone semantik antarane teges spesifik lan teges generik utawa antarane anggota taksonomi lan jeneng taksonomi. Utawa bisa ditegesi sesambungane teges kang ngemot teges hierarki utawa sesambungan antarane tembung kang nuduhake hierarki ndhuwur lan ngisoran. Sejatine hiponim, hipernim, lan kohiponim iku minangka sesambungan kang padha gegayutane anatra siji lan liyane. Amarga hiponim, hipernim iku sawijine perangan utawa eneran saka kohiponim. Kaya kang bakal diandharake ana ing ngisor iki kepriye tuladhane hiponimi tembung prabot pawon adhedhasar jenenge kaya ing ngisor iki

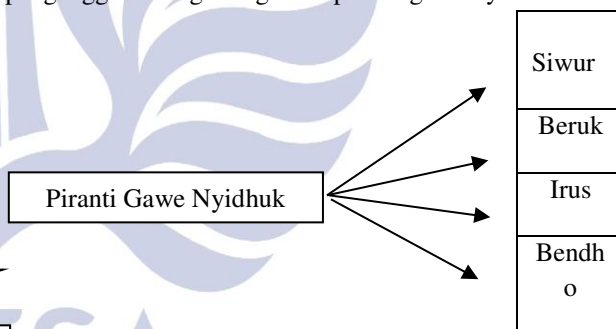
kaya kang wis diandharake ana ndhuwur ngenani hiponim kang dimaksud ana table ing ndhuwur yaiku piranti gawe masak nduweni sesambungan hiponim kalawan kompor banjur tembung siwur nduweni sesambungan hipernim kalawan piranti gawe nyidhuk. Tegese yaiku antarane hiponim lan hipernim mujudake sesambungan kang padha mbutuhake antara siji lan liyane. Banjur sawise ngerti ngenani hiponimi bakal diandharake tegese hipernim kaya ing ngisor iki.

4.5.3 Sesambungan Hipernim

Hipernim yaiku sesambungan teges kang luwih amba sajrone golongan teges tartamtu. Hipernim minangka relasi antarane kelas tartamtu marang anggotane. Hipernim yaiku sambung raket antarane anggota lan kelase. Sajrone hipernim uga ngandharake anane kelas ngisor lan kelas ndhuwure, anane makna sawijine basa kang ana sangisore lan sandhuwure. Dadi piranti gawe nyidhuk minangka sawijine kelas kang nduweni anggota kayata kompor, majigjar, wajan, lan solet. Anggota-anggota utawa barang kasebut nduweni sesambungan kalawan piranti kang digunakake gawe masak. Utawa luwih cethane barang iku perangan saka piranti gawe masak kasebut. Dadi hipernim iki uga mbutuhake hiponim kanggo nuduhake apa teges kang sapenere supaya pamaca luwih ngerti ngenani samubarang iku.

4.5.4 Sesambungan Kohiponim

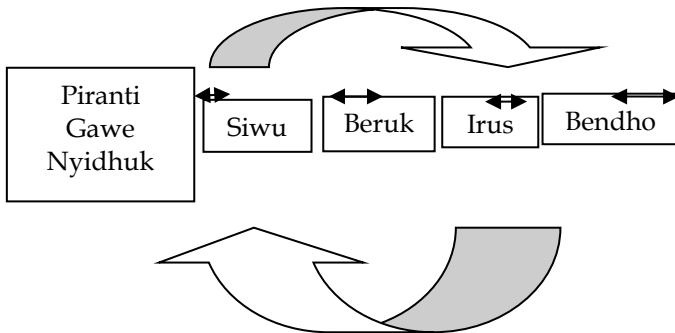
Sesambungan kohiponim ana ing piranti gawe nyidhuk iki nuduhake yen ta ana gegayutane kalawan piranti kang ana sagolongane kayata tegese saka kohiponim yaiku sawijine sesambungan anggota siji lan sijine kang ana sajrone kelas kang padha. Supaya luwih gamblang bakal dituduhake ana table ngisor iki ngenani sesambungan prabot pawon adhedhasar panganggone mligine ngenani piranti gawe nyidhuk :

Ana tabel ing ndhuwur wis cetha yen prabot pawon adhedhasar piranti gawe nyidhuk iku kohiponim kalawan siwur, beruk, irus, lan bendho. Amarga ana tuladha iku nuduhake yen antarane prabot pawon adhedhasar panganggone ngenani piranti gawe masak karo siwur, irus, beruk, lan bendho minangka perangan kang nuduhake golongan sakelas utawa saemper kang bisa nuduhake yen ta barang kasebut perangan saka prabot kang diener utawa dikarepake. Nalika digayutake kalawan makna referensial hiponim, hipernim, lan kohiponim iki meh padha amarga referensial uga nuduhake utawa ngener samubarang tartamtu saengga bisa merang barang kanthi wujud lan pigunane. Lan sesambungane antarane piranti gawe nyidhuk karo siwur iku sesambungan kang nduweni gegayutan wolak walik utawa padha-padha mbutuhake siji lan liyane. Saengga sapa wae sing maca lan nganalisi bisa ngerti karo apa kang dikarepake sajrone panliten kasebut.

Yen kurang cetha bakal dituduhake ana ngisor gegayutane piranti gawe nyidhuk kalawan siwur, beruk, irus, lan bendho.

Kohiponim yaiku minangka sawijine sesambungan antarane barang utawa prabot-prabot kang diarani kekohiponiman. Dadi prabot pawon adhedhasar panganggone nduweni gayutan utawa kohiponim klawan tembung siwur, beruk, irus, lan bendho. Dadi bedane antarane hiponim, hipernim, lan kohiponim yaiku yen kohiponim nuduhake sesambungan teges kang bisa mlaku dadi rong arah kaya ing ndhuwur. Kohiponim bisa nduweni gegayutan kalawan barang kang beda wujud lan gunane dadi ora mung siji barang. Sesambungan kohiponim iki minangka sesambungan kang jangkep antara siji lan liyane. Amarga ana prabot pawon nduweni sesambungan marang siwur, banjur siwur nduweni gegayutan kalawan beruk, lan beruk uga bisa gegayutan kalawan irus, dadi kang ditegesi kohiponim yaiku sesambungan antarane tembung-tembung kang ana hiponime.

PANUTUP

Ing bab-bab sadurunge wis diandharake perangan ngenani set prabot pawon adhedhasar makna referensial lan perkara-perkara sing diteliti. Saka asile panliten sing nduweni sesambungan karo perkara set prabot pawon adhedhasar makna referensial bisa didudut rong perangan.

Perangan kapisan yaiku babagan jinis-jinise prabot pawon adhedhasar makna referensial. Ana ing panliten iki dijilentrehake ngenani jinise prabot pawon awit saka perangan jeneng, wujud, panggunane lan bakale. Tujuwan merang kaya ing ndhuwur supaya kabeh kang dianalisi bisa luwih cetha. Ana donya perangan prabot pawon kasebut akeh cacahé mula saka iku yen ta ora diperang bisa-bisa kangelan anggone analisis uga kang maca panliten kasebut.

Sabanjure perangan kapindho yaiku ngenani sesambungan paradigmatic. Kang dimaksud sesambungan paradigmatic kasebut yaiku ngenani panggolongan utawa sesambungan barang kalawan golongane utawa kelase. Sesambungan iki menahi weruh marang pamaca yen ta sejatine barang barang utawa prabot pawon kasebut

nduweni kelas yaiku kang dimaksud kelas ana kene perangan utawa piguna kang padha kalawan barang-barang liyane. Tuladhane barang kang nduweni gegayutan sakelas yaiku piring lan mangkok. Ana kene piring lan mangkok bisa didadekake perangan sakelas amarga nduweni gegayutan kang padha yaiku miturut pigunane piring lan mangkok sawijine perangan kanggo mangan saha bakale uga padha. Dadi sesambungan paradigmatic yaiku njlentrehake ngenani sesambungan utawa gegayutan barang siji kalawan barang liyane supaya pamaca luwih gamblang anggone maca.

Pamrayoga

Panliten kanthi judhul *Set Prabot Pawon adhedhasar Makna Referensial* iki durung ana sing nlliti. Kayata panliten sadurunge nlliti barang-barang ananging ana panliten iki diciutake maneh saengga ketemu panliten ngenani prabot pawon. Ananging kurange dhata sing luwih kompleks lan maneka warna nambahi panliten iki ish adoh saka sampurna. Amarga prabot pawon iki ana dhaerah liya uga akeh sing durung ana. Panliti sadhar, ing panliten iki isih akeh cacad lan kurange, mula panliten ngenani set prabot pawon adhedhasar makna referensial iki isih bisa dirembakakake maneh.

KAPUSTAKAN

KAPUSTAKAN

Aminuddin. 1988. *Semantik: Pengantar Studi tentang Makna*. Bandung: Sinar Baru

Algesindo

Aminuddin. 2011. *Semantik: Pengantar Studi tentang Makna*. Bandung:

Bandung : Penerbit C.V Sinar Baru Algesindo

Bahroni, Agung. 2013. "Mkana Arane Pakaryan Adhedhasar Kang Diener."

(Makalah Tidak Diterbitkan). Surabaya:

Fakultas Bahasa Dan Seni

Chaer, Abdul. 1995. *Pengantar Semantik Bahasa Indonesia (edisi refisi)*. Jakarta:

Rineka Cipta

Chaer, Abdul. 2007. *Linguistik Umum*. Jakarta:

Rineka Cipta

Chaer, Abdul. 2009. *Pengantar Semantik Bahasa Indonesia (edisi refisi)*. Jakarta:

Rineka Cipta

Darmawan. 2013."Set Keris". (Makalah Tidaak Diterbitkan) .Surabaya:

Fakultas Bahasa Dan Seni

Djasudarma, DR.T. Fatimah.1999. *Semantik 1 Pengantar Ke Arah Ilmu Bahasa*.

Bandung : PT.Refika Aditama

Djasudarma, DR.T. Fatimah.2009. *Semantik 1 Makna Leksikal dan Gramatikal*.

Bandung : PT.Refika Aditama

Djajasudarma, DR.T. Fatimah.2013. *Semantik 2 Relasi makna Paradigmatik Sintagmatik, dan Derivasional*

Djajasudarma, T.Fatimah. 1994. *Wacana pemahaman dan hubungan antar unsure*. Bandung : PT Erescos.

Prastyoningsih, Heni. 2009. "Makna Referensial". (Makalah Tidak Diterbitkan). Surakarta: Fakultas Bahasa Dan Seni

Saputro, Faisal Dony Kus. 2013. "Set Sanjatane Wayang."(Makalah Tidak Diterbitkan) Surabaya: Fakultas Bahasa Dan Seni

Setiawan, Aris Bagus. 2013. "Set Ngenani Solah Bawane Tangan". (Skripsi Tidak Diterbitkan). Surabaya: Fakultas Bahasa Dan Seni

Gudai, Darmansyah. 1989. *Semantik Beberapa Topik Utama*. Jakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan Direktorat Jendral Pendidikan Tinggi

Kridalaksana, Harimurti.2008. *Kamus Linguistik*. Jakarta: Gramedia Pustaka Media

Muljana, Slamet.1964. *Semantik (Ilmu Makna)*. Jakarta: Djambatan

Pranowo & Sudaryanto. 2001. *Kamus Pepak Basa Jawa*. Yogyakarta: Badan Kongres Bahasa Jawa.

Padmosoekojp. S. 1987. *Paramasastra Jawa*. Surabaya: P.T. Citra Jaya Murti.

Parera, J. D. 2004. *Teori Semantik*. Jakarta: Airlangga

Pateda, Mansoer. 1989. *Semantik Leksikal*. Flores: Nusa Indah

Pateda, Mansoer. 2010. *Semantik Leksikal*. Jakarta: Rineka Cipta

Suwandi, Sarwiji. 2008. *Semantik Pengantar Kajian Makna*. Yogyakarta: Media Perkasa

Sudaryanto. 1992. *Tata Bahasa Buku Bahasa Jawa*. Yogyakarta: Duta Wacana University Press.

Sudaryanto. 1993. *Metode dan Aneka Teknik Analisis Bahasa*. Yogyakarta: Duta Wacana University Press.

Sudaryanto lan Pranowo (Ed.). 2001. *Kamus Pepak Basa Jawa*. Yogyakarta: Badan Pekerja Kongres Bahasa Jawa.

Sudaryat, Yayat. 2004. *Struktur Makna*. Bandung: Raksa Cipta